

**Стан здоров'я підлітків-старшокласників м.Харкова, що мешкають в
районах з різними екологічними характеристиками**

Олійник Ю.О.

Харківський національний медичний університет

Вступ. Одним з найважливіших завдань сучасної профілактичної медицини є виявлення факторів навколишнього середовища, які здатні негативно впливати на організм дітей та підлітків [1,2,3] і належать до широкої сукупності чинників ризику виникнення порушень їхнього здоров'я.

Ці питання набувають особливої значущості у теперішній час в зв'язку із різким погіршенням соціально-екологічної ситуації в Україні, наслідками чого є забруднення довкілля, розбалансування харчування (що є найбільш актуальним для великих міст, промислових центрів), різка демографічна перебудова та ін. [4,5,6]. Як доводять дані літератури дієвим фактором ризику часто є гігієнічно необґрунтована перебудова окремих форм навчання, за умови чого, посилюється негативний вплив шкільного середовища, виникає розумове перенавантаження школярів, посилюється вплив шкільних стресових факторів, особливо в екзаменаційний період, розвивається стан гіподинамії [7,8].

Як свідчать данні літератури, поєднана дія наведених факторів призводить до обмеження адаптивних можливостей організму школярів [9].

Матеріали та методи досліджень. Виходячи з програми дослідження нами була проведена оцінка стану здоров'я підлітків, які проживають та навчаються у принципово різних екологічних умовах. Аналізувалася

розповсюдженість хронічних захворювань та характер гострої захворюваності (як опосередкований показник неспецифічної резистентності організму). На підставі чого, згідно із загально прийнятою класифікацією, був здійснений розподіл підлітків за групами здоров'я [10]. Аналіз проводився за даними дитячої поліклініки Київського району м.Харкова.

Всього було обстежено 500 підлітків, які навчаються в старших класах загальноосвітніх шкіл м.Харкова. З них 250 підлітків проживають в центральній частині міста, де, за даними Харківського облсного гідрометеорологічного центру, склалися найбільш несприятливі екологічні умовами, та 250 – в спальному районі Харкова (Північна Салтівка), де стан зовнішнього середовища значно кращий.

Результати досліджень та їхнє обговорення. На першому етапі був проведений порівняльний аналіз стану здоров'я підлітків-старшокласників, які проживають в двох районах м.Харкова з принципово різними екологічними умовами: центральна частина міста з максимальним транспортним навантаженням та інтенсивним хімічним, акустичним забрудненням середовища та ін. і спальний район міста максимально віддалений від джерел викидів забруднюючих речовин та шуму. Результати цього дослідження наведені в таблиці 1.

Отримані дані свідчать, що серед досліджуваного контингенту в спальному районі м.Харкова (з принципово кращими екологічними умовами) достовірно більше здорових підлітків-старшокласників, ніж в центральній частині міста ($52,00 \pm 3,16\%$ проти $42,00 \pm 3,12\%$, при $P < 0,05$). Крім того кількість

підлітків, які відносяться до II та III груп здоров'я в спальному районі дещо нижча.

Таблиця 1

Розподіл старшокласників, які проживають в центральній частині та в спальному районі м.Харкова за групами здоров'я.

($M \pm m\%$; $n=500$)

Місто проживання	Групи здоров'я			
	I (%)	II (%)	III (%)	IV-V (%)
Центральний район n=250	42,00 \pm 3,12%	28,00 \pm 2,84%	29,20 \pm 2,88%	0,80 \pm 0,56%
Спальний район n=250	52,00 \pm 3,16%	25,20 \pm 2,75%	24,40 \pm 2,72%	2,40 \pm 0,97%
P₁/P₂	P<0,05	P>0,05	P>0,05	P>0,05

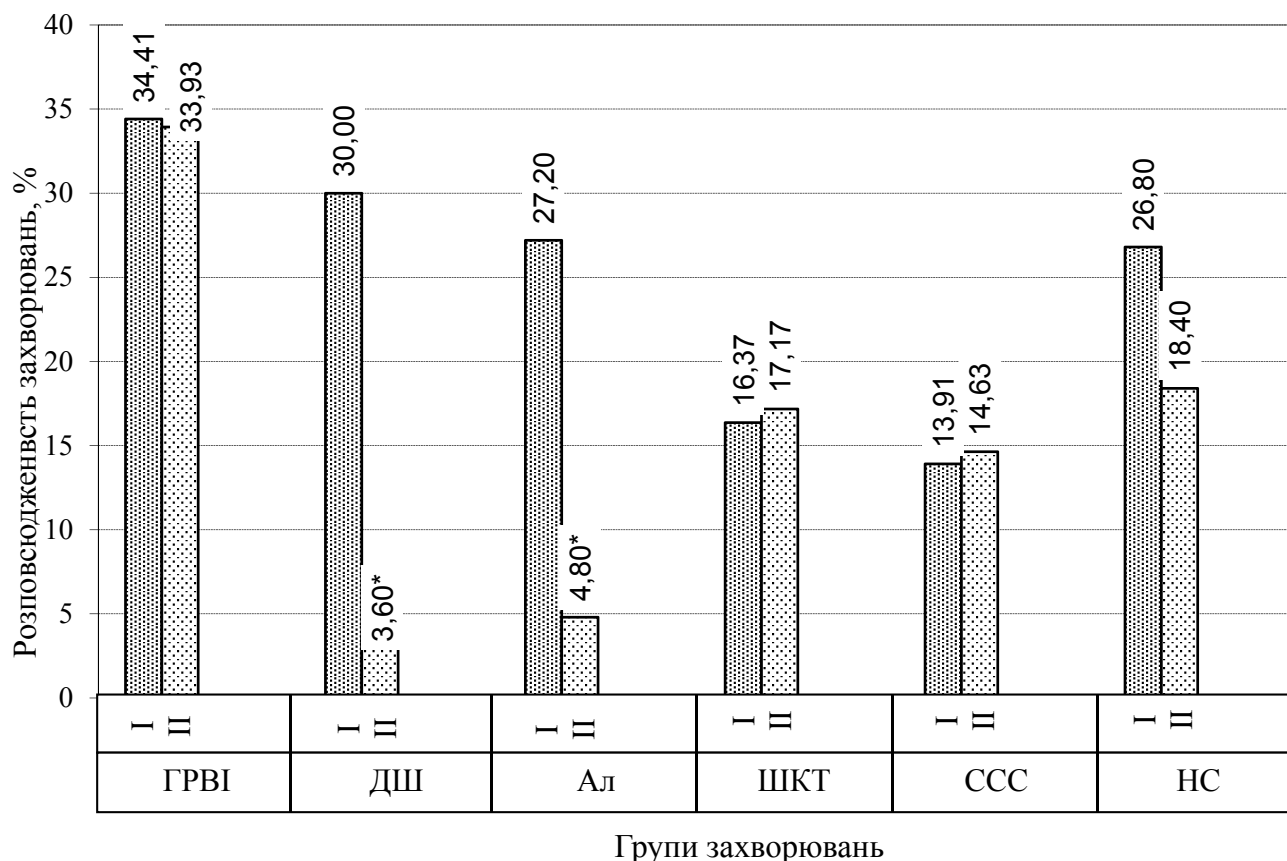
Отримані дані доводять значну роль у формуванні здоров'я підлітків як екологічних так і соціально-економічних факторів зовнішнього середовища.

Для виявлення характерних для кожного з регіонів, що досліджуються, змін в стані здоров'я підлітків було проведено аналіз гострої та хронічної захворюваності серед обстежених популяцій підлітків (рис. 1).

При порівнянні двох експериментальних груп, умови проживання яких найбільше відрізняються за екологічними характеристиками, було встановлено, що захворюваність на бронхіти та бронхопневмонії серед підлітків в центральній частині міста майже в 10 разів вища ніж в спальному районі (30,00 \pm 2,89% та 3,6 \pm 1,18% відповідно, при $P<0,001$).

Розповсюдженість алергічних захворювань серед підлітків центральної частина м.Харкова в 5 разів вища, ніж серед аналогічного контингенту в спальному районі (27,20 \pm 2,81% та 4,80 \pm 1,35% відповідно, при $P<0,001$).

**Порівняльна характеристика захворюваності підлітків-старшокласників,
що мешкають в різних населених місцях.**

Позначки: * – $P < 0,001$; **I** – центральний район м.Харкова; **II** – спальний район м.Харкова; **III** – мале місто; **IV** – сільська місцевість; **ГРВІ** – часті респіраторні захворювання; **ДШ** – гострі та хронічні захворювання дихальних шляхів (бронхіти та ін.); **Ал** – алергічні захворювання; **ШКТ** – захворювання шлунково-кишкового тракту; **ССС** – захворювання серцево-судинної системи; **НС** – захворювання нервової системи.

Крім того підлітки, які проживають в центральній частині міста в півтора рази частіше страждають на захворювання нервової системи ($26,80 \pm 2,80\%$ проти $18,4 \pm 2,45\%$ відповідно, при $P < 0,05$), що пов'язане з комбінованою дією екологічних, соціальних та інших факторів навколишнього середовища.

Висновки.

1. Найбільш вираженого несприятливого впливу негативних екологічних чинників великого міста зазнають дихальна та імунна системи. До найбільш розповсюджених нозологічних форм належать гострі та хронічні бронхіти, часті гострі респіраторні інфекції верхніх дихальних шляхів, синусити, вазомоторний алергічний риніт, хронічний тонзиліт та гіпертрофія мигдалин, atopічний дерматит, кропивниця, що визначає напрямки роботи з первинної профілактики екологозалежної патології, зокрема серед старшокласників великого міста, що мешкають в центральному районі.

2. Разом з екологічними чинниками, певну роль у формуванні стану здоров'я підлітків-старшокласників відіграють соціально-економічні умови їхнього мешкання, що визначає необхідність введення до системи профілактичних заходів оптимізації режиму дня, характеру харчування, рухової активності, впровадження заходів із фізичного виховання та загартовування юнаків та дівчат, що у сукупності, в незалежності від умов проживання, здатне цілеспрямовано впливати на рівень та міцність загальної резистентності організму.

Література:

1. Горова А.І., Колесник В.Є., Павличенко А.В. Моделювання впливу забрудненості довкілля на здоров'я людини // Довкілля та здоров'я, 2006. – №2. – С. 3-6.
2. Сухарев А.Г., Михайлова С.А. Состояние здоровья детского населения в напряженных экологических и социальных условиях // Гигиена и санитария, 2003 – №3. – С. 47-51.
3. Ушаков И.Б., Володин А.С., Чикова С.С., Зуева Т.В. Медицинские аспекты защиты здоровья населения от вредного воздействия факторов окружающей среды // Гигиена и санитария, 2005. – №5. – С. 29-34.
4. Лукьянова Е.М. Медицинские и педагогические аспекты проблемы сохранения здоровья детей // Международный медицинский журнал, 2003. – т.9, №3. – С. 6-9.
5. Антипкін Ю.Г. Стан здоров'я дітей в умовах дії різних екологічних чинників // Мистецтво лікування, 2005. – №2. – С. 16-23.
6. Неділько В.П., Камінська Т.М., Руденко С.А. та ін. Стан здоров'я школярів великого міста // Журнал «Здоровье ребенка», м.Київ. – №1(10). – С.16-18.
7. Польша Н.С., Лебединець Н.В. Фізіолого-гігієнічна оцінка впливу семестрово-блочної системи навчання на функціональний стан ЦНС старшокласників // Довкілля та здоров'я, 2006. – №2. – С. 65-69.
8. . Кувандыкова Д.Э Особенности состояния опорно-двигательной системы в зависимости от типа учебного заведения // Гигиена и санитария, 2003. – №5. – С. 65-67.

9. Добровольский Л.А., Белашова И.Г., Радванская Е.С. Теоретические и методологические аспекты связи между загрязнением воздуха и социально-экономическими факторами в контексте здоровья населения // Довкілля та здоров'я, 2005. – №3. – С. 25-29.
10. Гігієна та екологія: Підручник. / За редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 720 с.
11. Є.Л. Макаровський та ін. Екологічний атлас Харківської області: Видання друге, перероблене. – Харківська обласна державна адміністрація, 2005р. – 80 с.

**Стан здоров'я підлітків-старшокласників м.Харкова, що мешкають у
районах з різними екологічними характеристиками.**

Олійник Ю.О.

Харківський національний медичний університет.

В статті наведено результати порівняльного вивчення стану здоров'я підлітків, які проживають і навчаються у принципово різних соціально-екологічних умовах. В ході проведення досліджень встановлено, що найбільш вираженого негативного впливу несприятливих екологічних факторів великого міста зазнають дихальна та імунна системи. Також встановлена певна роль у формуванні стану здоров'я підлітків-старшокласників соціально-економічних умов їхнього проживання, що визначає основні напрямки заходів первинної профілактики відхилень у стані здоров'я підлітків та підвищення адаптаційних можливостей організму, що росте.

**Состояние здоровья подростков-старшеклассников г.Харькова,
проживающих в районах с разными экологическими характеристиками.**

Олейник Ю.А.

Харьковский национальный медицинский университет.

В статье приведены результаты сравнительного изучения состояния здоровья подростков, проживающих и обучающихся в принципиально разных социально-экологических условиях. В ходе проведения исследований установлено, что наиболее выраженное отрицательное влияние неблагоприятных экологических факторов крупного города испытывают дыхательная и иммунная системы. Также установлена определенная роль в формировании состояния здоровья подростков-старшеклассников социально-экономических условий их проживания, что определяет основные направления мероприятий по первичной профилактике отклонений в состоянии здоровья подростков и повышению адаптационных способностей растущего организма.

**Health of the teenagers-senior pupils of Kharkov living in districts with different
ecological conditions.**

Oleynik Y.A.

The Kharkov national medical university.

In this article results of comparative studying of health of the teenagers living and studying in essentially different social-ecological conditions are presented. During carrying out of researches it was established, that the most expressed negative influence of adverse ecological factors of a large city is tested by respiratory and immune systems. Also the certain role in formation of health of teenagers-senior pupils of social and economic conditions of their residing was established that defines the basic directions of primary preventive maintenance of deviations in a teenagers' health and to rising of adaptive abilities of a growing organism.